

T. M. Fogel

Abstract. *The upbringing of children and youth is a problem. The future of Ukraine depends of its effectiveness. At the present stage of educational reform in Ukraine the out-of-school education plays a special role in the spiritual, intellectual and physical development of the individual, the acquisition of knowledge, abilities, skills and meeting the needs for self-actualization. The significant role in education, social development, personality development belongs to out-of-school educational institutions, whose activities cover the free time of children and youth. These activities are based on voluntary involvement; person-centred approach to the interests and abilities of each pupil is multidirectional and multivariate.*

The modern out-of-school education is the education in your free time. The functioning and improving of the quality of the out-of-school education is due to the presence and determination of the components of the system, namely: legal, administrative, personnel, scientific-methodological, financial and logistical.

The functioning of the out-of-school education is impossible without qualified personnel, as the out-of-school education is a purposeful process of learning systematic knowledge about the culture, nature, people, society. It also provides application of knowledge in practice, mastering the skills of creative activity. Therefore, the importance of staffing of the out-of-school education is one of the most important and crucial issues. After all, no curricula and textbooks, as pointed out by K. D. Ushinsky, substitute for what makes a teacher.

The development of a complex of pedagogical abilities, namely: academic, didactic, organizational, communicative, expressive, perceptive, creative and special should take the significant place in the process of teacher training for out-of-school education.

Keywords: *upbringing, out-of-school education, providing out-of-school education, complex of pedagogical abilities.*

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ТА ПРАВОСВІДОМОСТІ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Яновська Л. Г.

В статті розкривається питання формування у майбутніх учителів правової культури та правосвідомості на основі основних принципів навчання та виховання.

Основні поняття: правова культура, правосвідомість, правоосвітня діяльність, правовиховна діяльність, принципи навчання, принципи виховання.

В статье рассматривается вопрос формирования у будущих учителей правовой культуры и правосознания на основе основных принципов обучения и воспитания.

Основные понятия: правовая культура, правосознание, правообразовательная деятельность, правовоспитательная деятельность, принципы обучения, принципы воспитания.

FORMATION OF LEGAL CULTURE AND LEGAL AWARENESS AMONG FUTURE TEACHERS DURING THEIR STUDIES IN HIGHER EDUCATION

Yanovskaya Larisa

The social significance of legal education and legal education today is determined by the problem of building a civil society and the rule of law. From efficiently organized process of legal education and legal education in the country depends on the state of legal culture and legal awareness of citizens. The impact of legal education and legal education vzayemopov connected with the solution prevent crime among young people.

Interms of intercommunication of legal education, legal education and legal culture formation of future teachers in teaching in higher education institutions can say that now is the actual definition of the scope of scientific interests of teachers and lawyers appointed with questions.

The purpose of this article is to examine the problem of formation of future teachers of legal culture and legal awareness while learning in higher education. Given its objective, we will consider the use of basic pedagogical principles in education and educational space, combined with the problems of legal education and legal education.

Formation of legal culture and legal awareness among future teachers in training and legal education is a process of dual personality, firstly, is the accumulation of legal knowledge, and secondly, a transformation of the accumulated information in personal beliefs. Skip legal knowledge in legal convictions provided students studying historic - theoretical and legal disciplines, which reveals the place and role of law in the development of civilization, its value to minimize social conflicts, freedom of the individual, as the basis for the formation of legal culture and legal awareness is knowledge of the principles and law, the recognition of its social value.

Розвиток в Україні демократичного суспільства, правової держави суттєво загострюють проблему формування правосвідомості й правової культури громадян.

Соціальна значущість правової освіти та правового виховання сьогодні визначається задачами побудови громадянського суспільства й правової держави. Від ефективно організованого процесу правової освіти й правового виховання в країні залежить стан правової культури та правосвідомості громадян. Результативність правової освіти й правового виховання взаємопов'язана з вирішенням проблеми попередження правопорушень серед молоді.

Основним документом в якому визначено стратегічні правоосвітні завдання є Національна програма правової освіти населення затверджена Указом Президента України від 18 жовтня 2001 року №992/2001. В програмі прописані необхідні умови, які будуть сприяти ефективному засвоєнню правових знань, умінь та навичок, на основі цього буде відбуватися підвищення рівня правової культури, забезпечення доступу громадян до джерел правової інформації, вдосконалення системи правової освіти населення. Відповідно до національної програми в Одеській області розроблено Програму правової освіти населення

Одеської області на 2014-2018 роки, що також передбачає підвищення рівня правової культури та правової освіти населення області.

Основними нормативно-правовими джерелами з досліджуваного питання є Конституція України, Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національна програма правової освіти населення, Національна програма патріотичного виховання громадян тощо.

Аналізуючи науково-педагогічну літературу з означеної проблеми, ми дійшли висновку, що питанням організації правовиховного процесу в закладах освіти присвятили свої дослідження І. Бех, І. Зязюн, Г. Васянович, В. Оржиховська, Л. Твердохліб, М. Фіцула розглядали шляхи формування правової культури. Визначення системи принципів навчання відображено в роботах Ю.К.Бабанського, В.І. Загвязинського, М.М. Скаткіна та ін.

Проблему правової свідомості та правової культури в сучасній Україні досліджували М.І. Коцюба, В.А. Котюк, А.Р. Мащок, Є.В. Назаренко, та ін. В їх працях права культура визначається як сукупність досягнень суспільства у галузі регулювання суспільних відносин.

З точки зору взаємозв'язку правової освіти, правового виховання та формування правової культури у майбутніх учителів в процесі навчання в вищих навчальних закладах можна констатувати, що наразі актуальним є визначення сфери наукових інтересів педагогів і юристів з означеного питання.

Метою нашої статті є розгляд проблеми формування у майбутніх учителів правової культури та правосвідомості під час навчання у вищих навчальних закладах. З огляду на поставлену мету ми розглянемо питання використання основних педагогічних принципів в освітньому та виховному просторі в поєднанні з проблемами правової освіти та правового виховання.

Формування правової культури та правосвідомості у майбутнього учителя в процесі навчання та правового виховання особистості це процес подвійний, по-перше, це накопичення правових знань, по-друге, це перетворення накопиченої інформації в особисті переконання. Перехід правових знань в правові переконання студентів забезпечується вивченням історико-теоретичних та юридичних дисциплін, де розкривається місце і роль права в розвитку цивілізації, його значення для мінімізації соціальних конфліктів, забезпечення свободи особистості, тому що в основу формування правової культури та правосвідомості покладено знання принципів і норм права, визнання його соціальної цінності. Структура правового переконання, що виробляється таким чином, включає в себе не тільки знання правових норм і не тільки впевненість в істинності цих знань, але й постійну готовність діяти, керуючись ними.

Однією із головних задач вищого навчального закладу в цьому напрямку є організація правоосвітньої та правовиховної роботи як комплексу єдиної програми, що охоплює всіх студентів, незалежно від напрямку підготовки. Метою правоосвітньої та правовиховної роботи в студентському середовищі є викорінення правового нігілізму, виховання потреби в набутті правових знань, розвиток соціально-правової активності майбутніх спеціалістів.

На нашу думку, щоб реалізувати поставлену мету правоосвітньої та правовиховної роботи, потрібно дотримуватися визначених науковцями принципів навчання та виховання.

Основні принципи навчання визначають керівні ідеї, нормативні вимоги до організації та проведення дидактичного процесу. В педагогічній літературі

виділяють такі принципи навчання, як-от: принцип розвиваючого і виховуючого навчання; науковості змісту і методів навчального процесу; систематичності і послідовності; свідомості, творчої активності і самостійності; принцип наочності, єдності конкретного і абстрактного; принцип доступності; зв'язку з життям; раціонального поєднання колективних і індивідуальних форм [с. 201, 4].

Принципи виховання це ті положення, які виходять з мети виховання та із природи виховання. В виховній роботі виділяють наступні принципи: принцип орієнтації на цінності й ціннісні стосунки; принцип суб'єктності; принцип цілісності [с. 420, 4].

Враховуючи визначені принципи в правоосвітній та правовиховній роботі зі студентами нашого університету, ми розуміли, що тільки в комплексі навчальної та виховної роботи можна досягнути поставленої мети

Кожен принцип враховувався нами в нашій правоосвітній та правовиховній роботі. Перший принцип розвиваючого і виховуючого навчання доводить, що зміст навчальних занять правознавчих дисциплін повинен розкривати суть теми заняття і містити елементи виховного впливу на кожному занятті.

Принцип системності передбачає вплив освітньої та виховної діяльності на всі сфери життєдіяльності студента, як-от: навчальні заняття – в нашому університеті на всіх факультетах за навчальними планами викладаються правові дисципліни (основи правознавства, основи Конституційного права), а на історико-філософському факультеті, де здійснюється підготовка майбутніх учителів історії та правознавства в загальноосвітніх школах, іще додатково передбачено години з окремих галузей права (адміністративна, кримінальна, трудова, цивільна); побут: за планами кафедр університету передбачено чергування викладачів у гуртожитках з метою ознайомлення з побутовими умовами студентів, проведення виховних бесід, в тому числі і на правову тематику з метою профілактики правопорушень; дозвілля: всім виховним заходам, що передбачені виховним планом університету, передують бесіди кураторів зі своїми студентами в плані відповідної поведінки на масових заходах.

Принцип системності й послідовності передбачає планування виховної роботи університету, і згідно з цим планом куратори академічних груп проводять бесіди з правовою спрямованістю (від простого роз'яснення елементарних норм права (перехід вулиці на світлофорі) до більш складних норм кримінального законодавства (злочин)).

Принцип ґрунтовного засвоєння навчального матеріалу з правознавчих дисциплін реалізовувався впровадженням у навчальний процес нетрадиційних форм навчання (проведення семінарських занять в формі судового засідання, прес-конференції з питань дискусійних норм права в тій чи іншій галузі, засідання Верховної Ради з обговоренням того чи іншого закону, розв'язування ситуаційних задач тощо).

Перегляд на семінарських заняттях передачі «Час суду» передбачає врахування в навчальному процесі принципу наочності. Студенти, обговорюючи запропоновану ситуацію самостійно, опираючись на кодекси відповідної галузі права, вирішували правову ситуацію.

Одним із важливих принципів, на нашу думку, є принцип свідомого ставлення студентів, як до навчально-виховного процесу так і до виконання в повсякденному житті встановлених в державі норм права. Цей принцип

реалізовувався шляхом формування позитивних правових настанов як вирішальних чинників правовірної поведінки.

Висновок. Таким чином, вищим навчальним закладом створено на плановій основі постійно діючу систему формування правової культури студентів і правосвідомості, що дає бажаний результат в плані скорочення правопорушень студентами нашого університету.

Література:

1. Толстенко В. Л. Правова ідеологія у структурі правосвідомості: теоретико-методологічні основи аналізу / В.Л.Толстенко// Держава і право. Вип. 41. – К., 2008. – С. 10-18.

2. Голосніченко І. Правосвідомість і правова культура у розбудові Української держави / І.Голосніченко // Право України. 2005. – № 4. – С. 24-25.

3. Макарова О. Правовий нігілізм і правовий ідеалізм: реалії сьогодення / О.Макарова//Підприємство, господарство і право. 2009. – № 1. – С. 76-78.

4. Педагогика. Учебное пособие для студентов педагогических вузов и педагогических колледжей / Под ред. Подкасистого. – М. : Педагогическое общество России, 1998. – 640 с.

FORMATION OF LEGAL CULTURE AND LEGAL AWARENESS AMONG FUTURE TEACHERS DURING THE IR STUDIES IN HIGHER EDUCATION

Yanovskaya Larisa

The social significance of legal education and legal education today is determined by the problem of building a civil society and rule of law. From the efficiently organized process of legal education and legal education in the country depends on the state of legal culture and legal awareness of citizens. The impact of legal education and legal education vzayemopov connected with the solution prevent crime among young people.

Interms of intercommunication of legal education, legal education and legal culture formation of future teachers in teaching in higher education institutions cansay that now is the actual definition of the scope of scientific interests of teachers and law yer sappointed with questions.

The purpose of this article is to examine the problem of formation of future teachers of legal culture and legal awareness while learning in higher education. Given its objective, we will consider the use of basic pedagogical principles in education and educational space, combined with the problems of legal education and legal education.

Formation of legal culture and legal awareness among future teachers in training and legal education is a process of dual personality, firstly, is the accumulation of legal knowledge, and secondly, a transformation of the accumulated information in personal beliefs. Skip legal knowledge in legal convictions provided students studying historic - theoretical and legal disciplines, which reveals the place and role of law in the development of civilization, its value to minimize social conflicts, freedom of the individual, as the basis for the formation of legal culture and legal awareness is knowledge of the principles and law, the recognition of its social value.